

beszélhetünk, a további osztályozás (a halofitáktól, láplakóktól, szaprofitáktól és egyes speciális esetektől, mint a vasvegyületeket kedvelőktől stb. eltekintve), elsősorban a fizikai tulajdonság alapján történhetik, sziliciumkedvelő növényről beszélni pedig határozottan félreértésre vezethet, mert úgy tűnnek, mintha azt tételeznénk fel, hogy a Si mint kémiai anyag gyakorol befolyást.

ISMERTETÉSEK.

Dr. WILHELM EITEL: *Physikalisch-chemische Mineralogie und Petrologie. Die Fortschritte in den letzten zehn Jahren.* (Wissenschaftliche Forschungsberichte, Naturwissenschaftliche Reihe. Bd. XIII., Dresden und Leipzig. Verlag von Theodor Steinkopff, 1925.)

A természettudományi sorozat, amint ezt a kiadó R. E. LIESEGANG e kötet bevezető soraiban megjegyzi, azt a célt van hivatva szolgálni, hogy az 1914. év óta megjelent természettudományi kutató munkák lényege tudományágazatokként csoportosítva egy-egy kötetben összefoglalva — az összefoglaló személyes véleményének a lehető háttérbe szorításával — azoknak a rendelkezésére állhasson, akiknek nincsen megfelelő idejük, és módjuk az összes őket érdeklő, sokszor igen hosszadalmas szakmunkák áttanulmányozására. Szerző előszavában bejelenti, hogy e munkája egy kisebb, a mineralógia és az általános petrológia fejlődését tárgyaló könyvsorozat első tagja. *Ebben* EITEL rendezetten, csak a lényegét kiemelve, azonban lelkiismeretesen pontos irodalmi utalásokkal, *ismerteti a mineralógiai és petrológiai téren 1914. óta folytatott fiziko-kémiai vizsgálatok eredményeit.* A könyv 174 oldalt tartalmaz sok ábrával; felszlik egy általános és egy részletes részre. Az általános rész elején megtaláljuk a minero- és petrogenetikai problémák megoldására nézve oly fontos általános egyensúlyi kérdésekre vonatkozó újabb vizsgálatok eredményeit. A második fejezet a mineralógiában oly fontos módosulátváltozásokról szól, továbbá az átalakulási pontok megállapításának módszereiről s a nyomásnak az átalakulás hőmérsékletére gyakorolt befolyásáról szól. E fejezet végén megemlíti az átalakulás genetikai jelentőségét tárgyaló munkákat is. A következő fejezet az ásványok kalórikus sajátosságait tárgyalja (oldási, kristályosodási, képződési, olvadási és átalakulási hő, fajmeleg). Külön fejezetet szentel szerző a binár-rendszerekkel kapcsolatos általános fiziko-kémiai megállapításoknak (eutektikus meredvés, izomorfizmus feltételei, elegykristályképződés). Rövid összefoglalást ad továbbá a ternár és polynár rendszerekre vonatkozó általános érvényű újabb vizsgálatokról is. Ezek után a magma komponenseinek és a földkéregnek összetételére vonatkozó eredményeket közli. Különösen részletesebben ismerteti V. M. GOLDSCHMIDTnek a föld belső tömegeloszlására s az általa felállított geokémiai törvényszerűségekre (különösen az atomszerkezettel kapcsolatosan) vonatkozó kutatásait. A második főrészben, a részletes részben, először az egyes ásványok keletkezésére világot vető állapotváltozási vizsgálatok eredményeit adja az egyszerűbb ásványoktól fel egészen a polynár szilikátokig. A mineralógus szempontjából talán ez a rész a könyv egyik legértékesebb része. Az ásványok tárgyalása után rátér a magma gázainak szerepét kutató vizsgálatok (olvadékokban való oldhatóságuk, egyensúlyok) felsorolására. Külön hosszabb fejezetet szentel a pegmatitos-pirohidatogén-hidrotermális folyamatok felderítésére irányuló vizsgálatok összefoglalására. Csatlakozik hozzá a hidrotermális szintézisek felsorolására, amely után

az érctelepek cementációs eseményeire vonatkozó vizsgálatokra is kitér. Hasonlóképen utal a szulfidos hidrotermális érctelepek kalapjában végbemenő oxidáció okaira is. Ugyancsak itt emlíkezik meg a *metaszomatózis újabb eredményeiről* és végül az *ásványok oldhatóságára vonatkozó vizsgálatokról* (amely a hidrotermális keletkezés alapját képezi természetesen). Az annyi vita tárgyát képező zeolitkérdés utóbbi 11 esztendő anyagkomplexumát rövid összefoglalásban *igen szerencsésen rendezi*. Ugyanez mondható a szediment-petrográfiában nagy szerephez jutó kolloidkérdések tárgyalásáról is. E résznek mintegy bevezető részlete a mállási jelenségek magyarázatára vonatkozó vizsgálatok összeállítására. Szól még a vizes oldatokból való kristályosodás általános kérdéseivel foglalkozó munkákról is, külön fejezetben tárgyalja a CaCO_3 -ot, a dolomitkérdést és a sótelepekre *vonatkozó vizsgálatokat*. A könyvet a kőzetmetamorfózisról szóló vizsgálatok (termo-, kontakmetamorfózis, kristályos-palák) ismertetése fejezi be.

A könyv elolvasása után csak dicsérettel emlíkezhetünk meg arról a készségéről a szerzőnek, amellyel a kérdés-komplexumok tárgyalásánál oly világosan ki tudta emelni az egyes munkákból a lényegét és ezt oly összefüggően csoportosítani. Ez, eltekintve a nagy tárgyismerettől, szerző szisztematikus gondolkodásának is erős bizonyítéka. Minden bizonnyal nem végzett értelmetlen munkát, mert mind a mineralógus, mind a petrológus, sőt a geológus is (érctelepek, kőzettani rész) a munkálataiban felferülő genetikai kérdések tisztázásában erős támaszt talál e könyvecskében s ha részletesebben óhajtaná netalán e kérdésekkel foglalkozni, akkor a szükséges irodalmi források e pontos felsorolásban szintén rendelkezésre állanak. Vend. Miklós dr.

Dr. Ing. FERDINAND ZUNKER: *Probleme der Erde und ihre Lösung durch das Gesetz von der Umwandlung der Rotationsenergie*. Breslau, 1925. Verlag der Zeitschrift „Der Kulturtechniker“.

Az utóbbi időkben mind gyakrabban látnak napvilágot kozmogonikus problémákat tárgyaló munkák. Ezek nagy része azonban fantasztikus spekuláció eredménye, mely a komoly természettudományi kritikát nem állja ki. Szerzőnek, ki a boroszlói egyetem tanára, előttünk levő 40 oldalas füzeté nem ezek közül a fantasztikus munkák közül való.

Vizsgálatait annak a kimutatásával kezdi, hogy egy forgó gáz- vagy folyadék-gömbben a konvekciós áramlások az impulzus nyomaték és centrifugális erő lokális változását idézik elő. Ennek szükségszerű következménye, hogy egy ilyen forgó gömbben idővel a forgási tengelytől különböző távolságban levő koncentrikus rétegek szögsebessége különböző lesz, és pedig a tengelytől való távolsággal nő. Az ilyen módon egymáshoz képest tangenciális irányban elmozduló rétegek között súrlódás lép fel, ami hő- és elektromos energiává alakul át. Ebből a megállapításból, mely eddigi tudásunkat jól kiegészíti, sok fontos következtetés vonható. *Igy magyarázza szerző a gyűrűk és bolygók keletkezését, a nap és föld hőkisugárzása okozta melegreszteségének részbeni pótlását, a föld elektromos és mágneses mezejét* stb. Mindettől részben független az a megállapítása, vagy inkább csak feltevése, mely szerint a napjainkban általánosan elfogadott kontrakciós elmélettel ellentétben, a megolvadt magma megmerevedése, az ez alkalommal kiszabaduló abszorbeált gázok hatása folytán térfogatnagybodással jár.

Ezzel a *térfogatnagybodással* és az egyes *koncentrikus rétegek közötti súrlódással* magyaráz nagy vonásokban sok *geotektónikus problémát*, ami a geológust a legközelebről érdekli. Érdekes az a megállapítása is, hogy a megmerevedett földkörnek a pólusoknál kell a legvastagabbnak, s az egyenlítőnél a legvékonyabbnak lenni, amit a jelenlegi vulkános tevékenység eloszlása is támogat.

Külön fejezetet szentel a varázsvesszős megérzés magyarázatának, s két-féle ilyen megérzést különböztet meg. Az egyiket földi elektromos-, a másikat gravitációs rendellenességekkel magyarázza. Ez a magyarázat mindenesetre még bizonyításra szorul.

Szerző a tárgyalt kérdéseket *nagyrészt új szempontból* világítja meg. Egyes megállapításai ugyan inkább csak feltételek, de bizonyos, hogy vannak közöttük olyanok, melyek tankönyvekben is helyet találhatnak. A füzet úgy a geofizikus, mint a geológus szempontjából érdekes olvasmány.

Finkey József.

O. HAUSER: *Urgeschichte auf Grundlage praktischer Ausgrabungen und Forschungen.* 280 old., 342 kép, 5 tábla s 1 chronológiai táblázattal. Jena, 1925.

HAUSER saját ásatásaira és tapasztalataira támaszkodva tömör, könnyen megérthető és áttekinthető alakban ismerteti az emberiség történetét a legrégibb időktől a jégkorszak végéig. Több bevezető fejezet után, melyben szerző vázolja a Föld és a rajta lezajlott élet történetét fejlődéstani alapon, áttér a harmadkori ember kérdésének tárgyalására, valamint a rhodésiai és a heidelbergi ősember leletének méltatására. Könyvének túlnyomó részét a *jégkorszakbeli ember* csont- és kultúramaradványai *ismertetésének* szenteli s az *eddig talált leleteket* régiségtani alapon a következő *négy fejlődési csoportba osztja be*:

Az I. fejlődési csoportba sorolja HAUSER a neandervölgyi *Homo mousteriensis* emberfajtat a chelli, achueli és moustieri kultúrával. A II. csoportba tartozik a szerző által már régebben felállított ú. n. micocquien-kultúra a hasonnevű emberfajttal, melyet a p̄dmosti férükoponya és az ehringsdorfi állkapocs képvisel. A III. csoportba az aurignaci és solutrei kultúrájú, ú. n. aurignac-fajta, a *Homo aurignacensis* tartozik, melyet a p̄dmosti nőkoponya képvisel. A IV. csoportba számítja szerző a chanceladi és madeleini kultúrát képviselő *crómagnoni* emberfajtat.

Mint látjuk, ez a beosztás eléggé eltér az eddigi chronológiák legtöbbjétől. Hogy mennyi joggal történt ez, ennek kritikai méltatására jelen rövid ismertetésünkben nem térhetünk ki. Erősen kifogásoljuk azonban azt, hogy, míg szerző a morvaországi leleteket kellő részletességgel mind közli, addig a magyarországi ősembertani eredményeket meg sem említi. Úgy látszik, ezeket szerző egyáltalában nem is ismeri, mert ha ismerné, alig hihető, hogy a hazánkban klasszikusan fejlődött solutrei köipart az aurignaci kultúrának alárendelte volna.

Kadić Ottokár dr.

R. GRAHMANN: *Diluvium und Pliozän in Nordwestsachsen.* Abh. d. Math. Phys. Kl. Sächsischen Akad. d. Wissenschaften. XXXIX. Bd. No. IV. Leipzig, 1925. p. 1—82. (24 ábra, 4 műmelléklettel.)

Szerző abból a feltevésből indul ki, hogy az egyforma geológiai jelenségeknek mindig egyforma geológiai hatásuk van. Felállított tételének igazolására Lipcse városának közvetlen környékét teszi tanulmány tárgyává, és pedig elsősorban morfológiai alapon. Megállapítja, hogy az *egész postmiocén időnek feltűnő bélyege a feltöltés és lehordásnak sokszor ismétlődő váltakozása.* Csakhogy míg a pliocénben a jelenségek okának a vízszín váltakozását veszi fel, addig a pleisztocénben ugyanezeket a jelenségeket a glaciális és interglaciális korok váltakozásával magyarázza, mondván, hogy míg a glaciálisok a feltöltés, addig az interglaciálisok a lehordás periódusai. A praiglaciális nevet törlendőnek tartja az irodalomból, minthogy azt eddig rétegtanilag különböző értékű, lokális képződményekre, rendszertelenül alkalmazták. A pliocén név helyett, első táblázatában, a „Vordiluvium“ elnevezést használja. E név használatának magyarázatát abban véltem meglelhetni, hogy a szövegben egy helyen annak a gyanú-

jának ad kifejezést, hogy a pliocén lehordás- és feltöltéseket esetleg egy olyan eljegesedés — jégelnyomulás és visszahúzódás — okozhatta, amelynek déli határai Közép-Európát még nem érintették! További felosztásában a miocén- és pliocénnel, *mint egyenértékű korokat tárgyalja az ó-, közép- és új-diluviumot*, mindegyiket egy eljegesedéssel (feltöltéssel) kezdve és interglaciálissal (lehordással) — az utolsót postglaciálissal — végezve. Rendkívül érdekes és figyelemreméltó az a megfigyelése, hogy az első jégkorszak lerakódásai hatalmasabbak, mint a másodiké, vagyis legalább is Közép-Európában indokolatlan, ha a második jégkorszakot nevezik főjégkorszaknak. Az interglaciálisokra vonatkozó megjegyzései között a legérdekesebb, hogy a második interglaciális látszólag tovább tartott, mint az első.

A folyók völgyeinek képződési idejét a pliocénbe teszi; az Elster és Mulde völgyei a síkon az első jégkorszak kezdetén már körülbelül oly mélyre voltak bevájva, mint ma, vagyis a folyómedrek ma is ugyanolyan magasságban vannak, mint az első jégkorszak kezdetén voltak. A folyó hálózatban beállott változások (irányváltozás, új mederképződés, más folyórendszerhez való csatlakozás) nem tektonikus mozgás, hanem a két régebb korszakban lejátszódott jelenségek (feltöltés és lehordás) következményei.

GRAHMANN munkája alapos és gondos tanulmány, amelynek minden sorára rányomta egy önállóan gondolkodó fő egyéniségének bélyegét. Egyéni felfogását különösen a korok felosztásának mikéntje fejezi ki legjobban, amelyet a jég elnyomulásának jelenségeihez kapcsol.

Néhány évvel ezelőtt, egyik dolgozatomban¹ rámutattam arra, hogy a pliocéntól kezdve végbemenő biológiai változásokat lényegében csak úgy érthetjük meg, ha a jégnek egy fokozatos lassú elnyomulását és visszahúzódását tételezzük fel. Úgy látom, hogy a morfológiai jelenségek vizsgálata is hasonló eredményekre vezetett, vagy helyesebben fog vezetni, mert másképen mi értelme volna a pliocén helyett a *Vordiluvium* elnevezés bevezetésének? Szerző az interglaciális korok létrejöttét a jég visszahúzódásával magyarázza! Nem találtam azonban arra a kérdésre feleletet, hogy meddig húzódtott vissza a jég? 10—15 km-t, vagy 50—100 km-t, avagy a jég határa visszament egészen az északi sarkkörig? Mert amíg ezekre a kérdésekre nem kapunk pozitív választ a geomorfológusoktól, addig biológiai alapon csak eljegesedésről beszélhetünk, amely azonban nem zárja ki a geomorfológusok glaciális és interglaciálisait, oly értelemben, hogy az interglaciálisokban a jég elnyomulása vagy visszahúzódása szünetelt. Hogy a jég elnyomulása vagy visszahúzódása alkalmával beállott szünetek alatt de facto — a jég visszahúzódott, mondjuk 100 km-rel, azt nem vonom kétségbe, mert ezt egyrészt morfológiai megfigyelések bizonyítják, másrészt a biológiai jelenségek nem ellenzik, de annak a magyarázatnak, hogy a jégtakaró teljesen visszahúzódott volna, egyrészt a biológiai jelenségek határozottan ellene mondanak, másrészt azt a geomorfológiai megfigyelések nem bizonyítják. Mert ha az egyforma geológiai jelenségeknek egyforma geológiai hatása kellett legyen, GRAHMANN szerint, *én szerintem az egyforma geológiai jelenségek nemcsak a lithosphaerára, de nagy általánosságban a biosphaerára is egyformán nyomták rá bélyegüket.*

Ehik Gyula dr.

DORNYAY BÉLA dr.: *Tata-Tóváros hőforrásai és közgazdasági jövőjük.* Tata, 1925. Nyomatott Engländer Ferencné könyvnyomdájában. 176 old.

E tanulmány, ami a „Tata-Tóvárosi Híradó“ c. lap hasábjain megjelent cikksorozat összegeztet és kijavított kiadása, a legrészletesebben foglalkozik HORUSITZKY

¹ EHİK, J.: The glacial theories in the light of biological investigation. Ann. Mus. Nat. Hungarici Vol. XVIII. 1920—21 p. 89—110.

HENRIK ilyen című dolgozatának (a m. kir. Földtani Intézet övkönyve, XXV. 3. 1923.) ismertetésével. A terjedelmes dolgozatban temérdek bíráló megjegyzés mellett igen sok eredeti megfigyelés és főleg sok szétszórt, régi irodalmi adat ismertetése van, melyek összeállításával a szerző értékes munkát végzett. Többhelyütt rámutat az ismertetett dolgozat egyes hiányosságaira, számos megjegyzésének azonban csak helyi jelentősége van s a felhozott irodalmi adatok javarésze csak történelmi értékű vagy tudományos szempontból csekélyebb fajsúlyú. HORUSITZKY művéről számtalan megjegyzése ellenében elismerőleg nyilatkozik, de adataival azt sok értékes részlettel egészíti ki és itt-ott helyesbíti. Megjegyzései közt azonban történelmi és nomenklatúrai jellegűek vannak túlsúlyban, miért is HORUSITZKY művének eme „hiányai“ jórészt nem is róhatók fel a mű szerzőjének. Megjegyzéseinek java része bizonyára sokak szemében túlhajtott dolognak fog feltűnni, Tata igen bonyolult hydrológiája szempontjából azonban csakugyan kívánatos, hogy az elnevezésekben teljes rend legyen. Geológiai jelentőségű megjegyzései a fényes források számára, s a vidék geológiájára s HORUSITZKY térképének tévedésére vonatkozólag minden esetre igényt tartanak arra, hogy azokat a lokális szempontokon kívül állók is figyelemben részesítsék. *Boros Adám dr.*

A. W. GRABAU: *Stratigraphy of China. Part 1. Palaeozoic and Older. With 306 Text-Figures and 6 Plates.* (528 oldal.) Peking, 1923—24. Published by the Geological Survey of China.

Örömmel üdvözölhetjük ezt a hézagpótló munkát, mely egy még ma is kevésbé ismert, hatalmas terület geológiai multjáról kíván összefoglaló képet nyújtani. Ez első kötetben GRABAU (a pekingi egyetem amerikai származású őslénytan-tanára) az archaikum, proterozoikum és paleozoikum sztratigrafiáját ismerteti a saját és mások kutatásai alapján. Sok alkalommal idézi LÓCZY és munkatársai (LÖRENTHEY) művét, melyet RICHTHOFFEN munkáival együtt a kínai geológiai irodalom klasszikusai közé soroz. — Egy valamennyi korra kiterjedő, vázlatos áttekintés után a metamorf palák által jellemzett archaikum és proterozoikum (*Wutaián*) kőzeteit tárgyalja (feltűnően) röviden. A paleozoikumba a következők s zisztémákat sorolja: *Sinian, Cambrian, Ordovician, Silurian, Devonian, Dinantian, Carbonic* és *Permian*. Már ez, a szokásos, ötös felosztástól annyira eltérő korbeosztás is jól dokumentálja a szerző önálló gondolkodásmódját. A *Sinian* (szárazföldi homokkővek és algás mészkővek) az eddigiektől eltérőleg helyezte fel a paleozoikumba; az *Ordoviciant* (melyben európai és amerikai fauna-provinciákat különböztet meg) másutt alsó silurnak veszik. A karbon kettéosztását már Amerikában (*Mississippie* és *Carbonic*) is ajánlotta a szerző, de eddig csak kevesen fogadták el ezt. A *Dinantian* (v. *Missisipian*) két alsó emelete egészen hiányzik, a *Viséen* Közép- és Dél-Kínában ismert. Az utána következő nagy kiterjedésű *Tayuan Series* helyzete határozottan problematikus, mert a szerző ezt a *Viséen* és *Moscovien* (alsó *Carbonic*) közé helyezi, de nem mondja meg, hogy mi felel meg ez emeletnek másfelé, pl a Donetz-medencében, mely pedig akkor a kínai tengerrel közvetlen összeköttetésben volt és ahol a *Moscovien* közvetlenül a *Viséenre* telepszik. LÓCZY ezt a szeriest *Moscoviennek* vette, mely gondolat még most is közelfekvőnek látszik. A *Tayuan* után regredáló tenger csak a középső permiben hódít vissza újból nagy területeket, Északi Kínában azonban teresztrikus képződmények képviselik a permot is.

GRABAU számos (kb. 25) paleogeográfiai térképet is közöl, melyek gyakran lényegesen eltérnek az eddigiektől. E térképek szerint Kínában az archaikumtól kezdve a permig, két nagy terület, a Tibetia és Gobia mindig szárazföld volt — GRABAU már eddig is iskolát csinált, munkája az újabb adatok alapján készült appendixszel együtt alapvető fontosságú azért is, mert röviden egész Ázsia sztratigrafiáját

is tárgyalja, emiatt, valamint a sokszor európai ábráról másolt kövület rajzai miatt azonban tankönyvszerűnek is tetszhetik. Feltűnik a közettani és tektónikai, valamint a köszönelőfordulások ismertetésének hiánya, mivel azonban még aránylag kevés adat állt a szerző rendelkezésére, igen sokra kell értékelnünk a jó áttekintést biztosító művét. A következő kötet egy igen érdekes, majdnem mindenütt és végig terésztrikus harmadkor leírását is igéri.

B. PETRONIEVICS: *Über die Berliner Archaeornis. Beitrag zur Osteologie der Archaeornithes.* Mit 6 Taf. 52 Seiten. Genf, 1925.

Szerző ebben a dolgozatban behatóan foglalkozik a berlini *Archaeopteryx* maradványaival, melyeket annak idején, mint ismeretes, DAMES W. írt le tüzetesen.¹ Azóta TORNIER G. s újabban szerző is ezen a példányon beható preparálásokat végzett, miáltal sok új részlet szabaddá és ismeretessé vált. Dolgozatában szerző először is ezeket írja le mintegy kiegészítésként a DAMES-féle leíráshoz, azután a következő fejezetben összehasonlítja a berlini maradványokat a londoni példánnyal, melyet szintén saját tapasztalásból ismer.² Ez összehasonlító tanulmányból kiderül, hogy e két példány két különböző nemet képvisel, a londoni példány továbbra is *Archaeopteryx* marad, a berlini azonban az *Archaeornis* nevet kapja.

Szerző végül a két példány maradványai ismeretéből *messzemenő fejlődéstani következtetéseket von le s a madarak származására és fejlődésére vonatkozólag a következőket állapítja meg*: 1. A madarak kétségtelenül hüllők től származnak. 2. A madarak hüllőösét a Lacertiliák valamely kezdetleges csoportjában kell keresnünk. 3. A madarak hasonlatossága a Dinosauriákkal és Pterosauriákkal *konvergencián* alapszik. 4. Az *Archaeopteryx* medence és vállöve szerkezetében kezdetlegesebb mint az *Archaeornis*, ez viszont kéz- és lábtöve tekintetében kezdetlegesebb, mint amaz. 5. Az *Archaeopteryx* általánosítottabb madártípus, mint az *Archaeornis*, mindkettő azonban kevert madáralak. 6. Az *Archeopteryx* közelebb áll ahhoz az általánosított madártípushoz, mint az *Archaeornis*, melyből úgy a *Ratiták*, mint a *Carinaták* fejlődtek. 7. A madártörzs kettéágazása, ill. *ratitákra* és *carinatákra* való kettéválása már a jurában *kezdődött*, amennyiben az *Archaeopteryx* a *ratiták*, az *Archaeornis* pedig a *carinaták* őseit képezi. 8. Ez a kettéválás a krétában csak fokozódott, amennyiben a *Hesperornis* a *Ratiták*, az *Ichthyornis* pedig a *Carinaták* irányában fejlődött.

Prof. Dr. W. GOTHAN: *Studien über die Bildung der Schmelzkohle und des Pyropissits.* — Abhandlungen aus der Braunkohlen- und Kali-Industrie. Heft. 6. Halle, 1925. 1—42. lap.

A barnaszének legsajátságosabb fajtájának, a sárgásszínű vagy szürke bitümenekben gazdag pyropissitnek tulajdonságait, elterjedését, képződési és előfordulási körülményeit tárgyalja. Fontos következtetéseket von le a barnaszéntelegek származására vonatkozólag, az allochton barnaszéntelegeket kivételes és lokális jelenségeknek tartja. Kizártnak mondja továbbá, hogy a pyropissit elsősorban abban az alakban képződött volna, ahogy azt ma találjuk. *Boros Ádám dr.*

¹ DAMES, W.: Ueber *Archaeopteryx* (Palaeontologische Abhandlungen, Bd. II., Heft 3.) 1884. és Ueber Brustbein, Schulter- und Beckengürtel der *Archaeopteryx* (Sitzungsber. d. kgl. preuss. Akad. d. Wiss.) 1897.

² PETRONIEVICS, B.: Ueber das Becken, den Schultergürtel und einige andere Teile der Londoner *Archaeopteryx*. Mit 2 Taf. Genf, 1921.

J. PIA: *Über einen werkwürdigen Landpflanzenrest aus den Nötscher Schichten.* (Carbon der Gegend von Bliberg in den östlichen Gailtaler Alpen.) — Sitzungsberichten der Akademie der Wissenschaften in Wien, Math.-naturw. Klasse, Abt. I., 133. Band, 10. Heft, 1924.

A szerző *Gymnoeuropteris carinthiaca* PIA, *nov. gen. nov. spec.* néven egy érdekes szárazföldi növényt ír le, melyet a karintiai Alpokban, az alsó- és felsőkarbón határaitra eső rétegekben fedezett fel. A fossiliát a *Zygopterideae*-családba helyezi s sikerült képen mutatja be.
Boros Ádám dr.

II. WEYLAND: *Beiträge zur Kenntnis fossiler Moose.* Senckenbergiana, VII. (Heft 1—2.) 8—16. Frankfurt a. M. 1925.

A szerző dolgozata I. részében a frankfurti „Klärbecken“ felsőpliocén moha-maradványának revízióját közli, a II. részben pedig érdekes általános megjegyzéseket tesz a mohok fosszilizálódására és megtartására nézve.

A frankfurti pliocén mohalevelek (szaporodó szervek teljesen hiányoznak) hat különböző mohához tartoznak. A hat moha közül kettőt teljesen sikerült ma élő fajjal (*Thamnum alopecurum* és *Anomodon reticulosus*) azonosítani, három pedig szoros vonatkozásba hozható ma élő fajokkal (*Eurhynchium conf. Tommasinii*, *Nckera conf. complanata* és *Brachythecium sp.*), a hatodik, minthogy csak töredékes példánnyal van képviselve, meghatározatlan maradt.

Fejtegetéseiben utal arra, hogy az annyira elterjedt, tömegvegetációt alkotó s már a régi geológiai korokban meglévő mohok fossziliáinak ritkasága elsősorban annak tulajdonítható, hogy a mohák sejtfala legnagyobb részét nem valódi cellulózából áll s így sokkal bomlékonyabb, mint általában az edényes növények. Elkovásodott mohok egyáltalában nem ismeretesek, mert a kovasav a moha anyagát szétroncsolja. Fosszilis mohok főleg csak tőzegtelepbe beágyazva és mésszel bekérgezett állapotban fordulnak elő. Utóbbiak azonban csak speciális körülmények közt — mésszben gazdag vizű helyeken — keletkeznek, így *mohakörületek hiányából nem szabad az illető képződmény keletkezése helyén és idején a mohok hiányára következtetni.*
Boros Ádám dr.

TÁRSULATI ÜGYEK.

I. Közgyűlés.

Jegyzőkönyvi kivonat a Magyarhoni Földtani Társulatnak 1925. február hó 4 én tartott LXXV. rendes közgyűléséről.

Elnök: MAURITZ B. Jelen van 50 tag és 1 vendég.

Elnök megtartja elnöki megnyitóját.

Tisztelt Közgyűlés!

Mai közgyűlésünk a Magyarhoni Földtani Társulat történetében nevezetes és kimagasló fordulópont. Ma tartja Társulatunk 75. rendes közgyűlését. Az 1850. év július hó 6. napján alakult meg a Társulat. Választmányunk foglalkozott a háromnegyedszázados jubileum megünneplésének módozataival és arra a megállapodásra jutott, hogy ezt, a Társulat történetében olyan fontos eseményt a folyó év tavaszán egy külön ülésben fogja megünnepelni. Eppen azért jelenleg nem óhajtok az elmúlt háromnegyedszázad történetével behatóan foglalkozni, hiszen az ünnepi ülésen alkalom lesz majd arra, hogy a mult emlékeit felelevenítsük, hogy felvonuljanak előttünk mindazoknak az elődeinknek képei, akik önzetlen férfias hazafiúi szeretettel és energiával fáradoztak azon, hogy az elvetett mag kicsirázva, terebélyes fává növekedjék, — míg, saj-